
 Prikaz

Hrvoje Klasić Jugoslavija i svijet 1968.

Naklada Ljevak, Zagreb, 2012, 476 str.

Godina 1968. ključna je na svjetskoj, ali i jugoslavenskoj političkoj sceni, nakon koje u svijetu i u samoj Jugoslaviji više ništa nije bilo isto. Nezadovoljstvo studenata diljem kontinenta, a ponajviše u Parizu političkom i društvenom hijerarhijom rezultiralo je nemirima i sukobima na ulicama. Iako je sve počelo u kapitalističkim zemljama europskog Zapada, odjeci krize odrazili su se i na zemlju koja je sa spomenutim zemljama imala vrlo malo sličnosti. Gotovo nikakve. Jugoslavija je 1968. zemlja koja se suočava s neuspjehom privredne reforme koja je za cilj imala integraciju svjetske podjele rada te postupno uvođenje tržišnih obrazaca ekonomskog odlučivanja; potrošnja je dobila primat nad proizvodnjom; raspodjelu narodnog dohotka nije više vršila država, nego sami proizvođači. Dolazilo je do pojačane konkurentnosti na tržištu koje je pokazalo da mnoga jugoslavenska poduzeća nisu konkurentna europskim i svjetskim zbog slabe primjene novih tehnologija te organizacije rada o kojoj su odlučivali direktori birani po partijskom “ključu”, što znači da su primat imale ratne zasluge, a ne kvalificiranost za obavljanje takvog posla.

Radilo se većinom o starim komunističkim kadrovima koji nisu imali snage i znanja, a u konačnici ni volje da promijene svoj dosadašnji način upravljanja. Teško i

sporo privikavanje na nove privredne modele dovodi do sve većeg nezadovoljstva radnika, koji sve češće obustavljaju proizvodne procese. Mnoga poduzeća se gase, dok konstantan pad industrijske proizvodnje u konačnici rezultira rastom broja nezaposlenih, cijena i troškova života. Velik dio aktivne radne snage odlazi u inozemstvo. Na površinu izbija i sve veća razlika između razvijenih i nerazvijenih jugoslavenskih republika. Taj je problem postajao sve veći u godinama koje su slijedile. Klasić sve navedene i analizirane razloge za autarkičnost i sporu tranziciju jugoslavenske privrede u velikoj mjeri pripisuje tadašnjoj političkoj eliti, Partiji te u konačnici “nedodirljivom” predsjedniku Josipu Brozu Titu.

U takvoj vrlo teškoj političkoj i ekonomskoj situaciji najglasniji kritičari društvenog uređenja su filozofi okupljeni oko časopisa *Praxis*, koji su konstantno na meti vladajućeg režima. No daleko opasnija bila je kritika i intelektualni potencijal onih koje su vladajući podcijenili. Bila je to studentska populacija. Studenti više nisu mogli vjerovati u dogmatske parole vladodržaca jer su bili svjesni da im njihovo okruženje ne jamči promjenu, koja je nužna. Pretrpani studentski domovi, zastarjela sveučilišna oprema, premali postotak studenata koji završavaju studij u roku, sve manja financijska pomoć države te kruti etatizam na sveučilištima čiji su glavni predstavnici pojedini sveučilišni djelatnici i profesori bili su ključne kočnice reformskih zahtjeva. Klasić duboko secira tadašnju političku scenu, njene glavne aktere te analizira uzroke i posljedice studentskih previranja u svim većim gradovima bivše države. Ipak, najviše se bavi studentskim događanjima u tadašnjem glavnom gradu Beogradu, epicentru studentske pobune.

Autor uočava i naznačuje razlike između studentskih zahtjeva u Zagrebu i Beogradu, tvrdeći kako su beogradski studenti pokazali više organizacije i borbenosti u ostvarenju svojih ciljeva nego zagrebački kolege.

Posebno je zanimljiv dio knjige koji se bavi odnosom studenata i predsjednika Tita te njegovom neočekivanom "spin" reakcijom kojom je uspio pridobiti studente i smiriti napetosti u zemlji. Brilljantna je to analiza Titova odnosa prema studentima te njegove sposobnosti donošenja pravih odluka u pravo vrijeme. Knjigu karakterizira spisateljska vještina koja je odraz autorova iznimnog poznavanja literature, rada na arhivskim izvorima te analize tadašnjih dnevnih novina, tjednika, političkih i kulturnih časopisa, zbornika radova i ostalih publikacija. Nije to bio nimalo lak zadatak ako se zna da studentski pokret u vrijeme socijalizma nije bio predmet objektivnih znanstvenih istraživanja. Nedostaju kvalitetni radovi utemeljeni na kritičkoj analizi izvora koji bi objektivno sagledali i analizirali jugoslavensku 1968. godinu. Uza sav navedeni trud u analiziranju studentskog pokreta, autor dodatno obogaćuje knjigu svojim istraživanjem bilateralnih odnosa Jugoslavije sa zemljama članicama Varšavskog pakta, njezina sudjelovanja u pokretu nesvrstanih te odnosa sa Zapadom. Zbog svega navedenog knjiga Hrvoja Klasića reprezentativan je doprinos modernoj hrvatskoj historiografiji te vrijedan poticaj daljnjem znanstvenom istraživanju.

*Bruno Vignjević
Sveučilište u Rijeci*

Prikaz

Lisa Harrison i Theresa Callan
**Key Research Concepts in Politics
and International Relations**

Los Angeles, London, New Delhi, Singapore,
Washington, SAGE, 2013, 161 str.

Ova je knjiga, zapravo, mali pojmovnik u kojem je abecednim redom obrađeno 45 pojmova koji se upotrebljavaju u proučavanju politike i međunarodnih odnosa. Ona je jedan iz serije priručnika koje SAGE objavljuje ponajprije u nastavne svrhe na dodiplomskim i postdiplomskim studijima. Autorice su sveučilišne nastavnice koje su se pri odabiru obrađenih pojmova i načina izlaganja uvelike oslanjale na svoja nastavnička iskustva. Jasno eksplicirana namjera da se pozabave ponajprije onim pojmovima s usvajanjem kojih studenti imaju najviše poteškoća ujedno je djelomičan odgovor na pitanje o razlozima neuvrštavanja mnogih pojmova s kojima se studenti politologije i međunarodnih odnosa susreću možda i češće negoli s većinom pojmova koji su ovdje obrađeni. Pretpostavljam da je unaprijed zadan opseg knjige također bio ograničavajući čimbenik.

Jasno je da ova knjiga nije najprikladniji priručnik za početnike u proučavanju politike i međunarodnih odnosa. U njoj čitatelj neće naći većinu temeljnih pojmova bez poznavanja kojih se navedena područja ne mogu uspješno studirati. Pretpostavlja se da čitatelji koji posegnu za njom bez poteškoća i s potpunim razumijevanjem